

Glasilo Mestne občine Ljubljana, letnik XXIV, številka 2, marec 2019, ISSN 1318-797X

Ljubljana

5-6
Dan z gasilci
Gasilske brigade
Ljubljana

7
Ljubljančan:
Karpo
Godina

14-19
Ljubljansko
barje

19-23
Urbana
narava

Iskanje ravnovesja med izkoriščanjem in ohranjanjem

Maša Bratina, Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje

Foto: Matevž Lenarčič, vir: www.slovenia.info

Barjanski mozaik

Na območje Ljubljanskega barja danes poleg Mestne občine Ljubljana seže še šest občin: Vrhnika, Brezovica, Ig, Škofljica, Borovnica in Log-Dragomer. Število in meje barjanskih občin so se skozi zgodovino spreminjale.

Najdlje lahko sledimo povezavi med Barjem in našim glavnim mestom. Ena od razlag povezuje poimenovanje Ljubljane z nemškim imenom reke Ljubljanice, Laibach, druga pa s staro bavarsko besedo labach, ki označuje močvirno pokrajino. Pred izsuševanjem ljubljanskega močvirja in poglobljanjem rečne struge v mestu je Ljubljanica večkrat potrkala na mestna vrata, včasih pa celo na okna ljubljanskih hiš. Od 18. do 20. stoletja so se vrstili veliki izsuševalni ukrepi: izkop Gruberjevega prekopa, poglobljanje struge Ljubljanice ter kopanje mreže izsuševalnih kanalov na Barju. Strah pred poplavami je odtekel skupaj z vodo, ki je vidno izginjala. Na Barju so tako zrasle nove hiše, saj je veljalo, da so se poplavne vode za vedno umaknile z Ljubljanskega barja.

Tudi velik del današnje Ljubljane leži na barjanskih tleh

V 20. stoletju je bil okoli Ljubljane zgrajen avtocestni obroč, ki je ljubljanski del Barja razdelil na barjanski (Črna vas,

Lipe, Hauptmance, del Ižanske ceste) in mestni del (Vič, Mestni log, Sibirija, Rakova jelša, Ilovica, del Ižanske ceste). Ker obvoznica na Barju deluje tudi kot zadrževalnik poplavnih voda, je bil mestni del barjanskega sveta v Ljubljani hitro pozidan. V zavesti ljudi je mestni del Barja izgubil barjanski značaj, saj je danes povsem spojen z mestnim jedrom. Zato se Ljubljani pripisuje precej manjši del barjanskega sveta, kot ga v resnici pokriva.

“ Posledice posegov se ne pokažejo vedno takoj po posegu, a se neizogibno vselej pokažejo.

V 21. stoletju se nadaljuje urbanizacija celotnega Ljubljanskega barja. Vse več novih stavb, cest in črpanje pitne vode

pospešuje ugrezanje barjanskih tal in upočasnjuje odtekanje poplavnih voda. Posledice posegov v barjanski prostor se ne pokažejo vedno takoj po posegu, a se neizogibno vselej pokažejo. Kljub vsem naštetim izsuševalnim posegom in obvoznici okoli Ljubljane so velike poplavne vode leta 2010 potrkale celo na vrata in okna mestnih hiš na Viču. Govorilo se je o stoletnih poplavah in marsikdo si je ob tem oddahnil.

Ljubljansko barje je druga najbolj spremenjena pokrajina v Sloveniji

Prve posege človeka v osrednji barjanski prostor zasledimo v rimskem obdobju. Korenitejši posegi v Ljubljansko barje pa so se začeli v času vladavine Marije Terezije, ki si je želela spremeniti barjansko ravnico v žitnico. Po izgradnji Gruberjevega prekopa in Ižanske ceste se je začelo naseljevanje osrednjega dela Ljubljanskega barja. Barjani so opazili, da zgornja plast barjanskih tal, šota, izredno dobro gori. Sprva so jo kopali in sušili za ogrevanje lastnih domov, sredi devetnajstega stoletja pa so šoto začeli

Foto: Barbara Vidmar

Spomladi na mokrotnih travnikih zacvetijo divje orhideje in munci.

izkopavati v večjih količinah. Kmetovanje na Barju je tako kmalu zamenjalo izkopavanje šote, ki so jo posušeno v Ljubljani in okolici prodajali za kurivo. Šota, ki se je v barjanskih tleh nabirala več tisoč let, je bila tako izkopana v dobrih sto letih. Zaradi tako intenzivnega izkopavanja šote se je površje Ljubljanskega barja zelo posedlo in velike poplavne vode so se vrnile. Nekateri Barjani so se izselili v tujino, drugi so si poiskali zaposlitev v Ljubljani, tretji pa so se vrnili h kmetovanju. Večji del barjanske ravnice so kmetje namenili travnikom. Med parcelami so sadili jelše, ki so zemljo sušile in jo ščitile pred močnimi vetrovi. Na Ljubljanskem barju je bilo v zadnjih 200 letih izkopanih okoli 5000 km izsuševalnih kanalov. Tako je bil ustvarjen pisan barjanski mozaik travnikov, njiv in gozdov, prepleten z jelševimi mejicami ter gosto vodno mrežo.

Ljubljansko barje v svojem naročju skriva številne zaklade

Od 18. do 20. stoletja je človek s svojimi posegi na Ljubljanskem barju soustvarjal barjansko pokrajino in jo celo bogatil. S košnjo mokrotnih travnikov so kmetje preprečili zaraščanje površin z gozdom in omogočili naselitev izredno pestrega travniškega rastlinstva in živalstva.

A z nastopom intenzivnega kmetijstva in urbanizacije človek vse bolj siromaši pisani barjanski mozaik in ogroža zalogo pitne vode ter kakovostne prsti. V želji po ohranitvi narave in pokrajine Ljubljanskega barja je bilo leta 2008 to območje zavarovano kot krajinski park. A Barje ni pomembno le za živali in rastline. Barjanska tla v kombinaciji z vodo delujejo kot naravni zadrževalnik poplavnih voda, naravna hladilna in

čistilna naprava ter kot konservator bogate kulturne dediščine. Poleti voda v tleh izhlapeva iz tal in tako hladi ozračje. Kjer je podtalnica visoka, so se ohranili številni organski ostanki koliščarskih nasebin, ki bi na zraku razpadli. Na južnem delu Ljubljanskega barja so reke ob izstopu z goratega obrobja na barjansko ravnico nasule velike količine proda, vršaje. V njihovi globini se nahajajo zaloge pitne vode. V želji po razumevanju in vrednotenju te pokrajine smo v sodelovanju z barjanskimi občinami in raziskovalci na Ljubljanskem barju uredili tematske poti: Bevško učno pot, Pot ob reki Iški - Okljuk in Pot barjanska okna.

Gremo na Barje!

Preden se odpravimo na Ljubljansko barje, si odgovorimo na naslednja vprašanja:

Kam in s kom?

Najem parkovnega vodnika omogoča veliko bolj poglobljeno spoznavanje Krajinskega parka Ljubljansko barje tudi izven tematskih poti. Za poglobljeno spoznavanje ptic na Barju in vodenje po Koščevi učni poti se obrnite na Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Za družine z majhnimi otroki svetujemo obisk pravljlično-doživljajske Poti močvirskih škratov na Mali plac.

Kako?

Na Barje se lahko pripeljemo z javnim potniškim prevozom (mestni avtobusi 19B do Jezera, 19I do Iške vasi, 6B do Notranjih Goric ter 3B in 3G do Škofljice) ali z vlakom (do Brezovice, Notranjih Goric, Preserja, Borovnice). Po parku pa se je najlepše gibati na lastni pogon: peš, s kolesom ali čolnom. Ne vznemirjamo živali in ne uničujemo rastlin, pse vodimo na vrvici in pobiramo pasje iztrebke.

Kdaj?

Spomladi in jeseni spremljajmo stanje poplavnih voda v parku, zaradi katerih zna biti katera od cest in učnih poti pod vodo. Vse tja od jeseni pa do pomladi upoštevajmo večjo verjetnost pojavljanja jutranje in včasih tudi dopoldanske megle.

Koledar spomladanskih prireditev na in o Ljubljanskem barju

- **22. 3.** – **Odkrivanje zakladov Ljubljanice ob svetovnem dnevu voda: Moja reka praznuje**
- **Konec marca** – **Voden ogled močvirskih tulipanov, Ljubljansko barje**
- **15. 4.–15. 5.** – **Razstava Barjanka, Krakovski nasip, Ljubljana**
- **18. 5.** – **Pohod po Barju, Ljubljansko barje**

📍 www.ljubljanskobarje.si

📍 www.naturaviva.si